

Muizen vangen bij Nijmegen

Frank Dorel

Een voorbeeld van het vangen met live-traps

Vorig jaar (1981) heeft de zoogdierenwerkgroep van de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) van zaterdag 17 oktober tot en met donderdag 24 oktober een kamp gehouden te Beek bij Nijmegen. Wij wilden de muizensoorten inventariseren, die aan de voet van de heuvelrug voorkomen. Daartoe werd er gedurende vier nachten gevangen met zogenaamde longworth live-traps. De muizen werden zoveel mogelijk gesext, gewogen en gemerkt. Bovendien werd er gelet op de vegetatie waar wij de verschillende soorten vingen. Er werden in totaal vijf soorten gevangen en wel 27 maal een Bosmuis, 22 maal een Rosse Woelmuis, twee maal een Aardmuis, 17 maal een Bosspitsmuis en 30 maal een Huisspitsmuis. Een aantal muizen werd meerdere malen gevangen. Bij de laatste soort hebben wij bovendien nog gekeken gedurende welke periode de muizen actief waren.

Materiaal en werkwijze

Longworth live-traps zijn muizenvallen, die bestaan uit een tunneltje met aan de voorkant een deurtje en aan de achterkant een drempeltje (stangetje). Aan deze achterkant zit het tweede gedeelte van de val vast; een hokje dat de nestruimte genoemd wordt en waar hooi o.i.d. ingestopt wordt. Als de val niet gebruikt wordt kunnen de nestruimte en het tunneltje in elkaar geschoven worden. De val is zo afgesteld dat als de muis in het tunneltje op het drempeltje gaat staan, aan de voorkant het deurtje dichtklapt (1).

Op zaterdag werden er 45 van deze vallen uitgezet. De volgende dag werden daar nog twee

vallen aan toegevoegd, zodat ons totaal op 47 kwam.

Wij rekenen hierbij met zogenaamde valnachten. Een valnacht is gelijk aan een val, die een nacht op scherp heeft gestaan. Voor ons kamp was het aantal valnachten 186 ($45 \times 4 + 2 \times 3$). De vallen stonden in het gebied van de gemeente Beek en de gemeente Ubbergen. Als aas gebruikten wij pindakaas gemengd met muesli en spekstukjes. Doordat er voor zowel de herbivoren (woelmuisen, ware muizen) als voor de carnivoren (spitsmuizen) iets lekkers in het aas zat, is de onderlinge verhouding waarin de dieren gevangen worden ongeveer gelijk waarmee ze

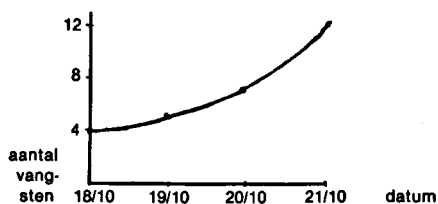
in het gebiedje voorkomen. De vallen werden in raaien uitgezet. Een raai is in dit geval een reeks gevallen met een vaste onderlinge afstand. Er werden in totaal acht raaien uitgezet. Er werd in principe drie maal per dag gecontroleerd; om acht uur s'ochtends, om acht uur s'avonds en om twaalf uur s'nachts. Van acht uur s'ochtends tot vier uur s'middags stonden de vallen op 'safe'. De muizen konden vrij in en uit lopen zonder dat het deurtje dichtviel.

Daarnaast zijn wij woensdagochtend begonnen met een 24-uurs onderzoek naar de activiteiten van de Huiszittende muis (*Crocidura russula*). In het kader van dit onderzoekje werden alle vallen om de twee uur gecontroleerd. Het was vrij slecht weer. Het hele kamp door waren er regelmatig buien en hierdoor hadden wij steeds een vochtige vegetatie. De temperatuur liep af van circa 10 tot rond het vriespunt.

Wij hebben een uitgebreide vegetatiebeschrijving gemaakt van de acht gebiedjes waar de raaien in stonden uitgezet. In één van deze gebiedjes hebben de vallen maar één nacht gestaan (een verwaarloosde appelboomgaard) omdat wij hier niets vingen.

De vangsten

Er werden 98 vangsten gedaan in 186 valnachten. Het vangstpercentage is dan 53%. In 53% van de vallen wordt dus gemiddeld per nacht iets gevangen. Dit is een vrij hoog percentage. Als wij naar de vangsten in raai 1 kijken liepen deze als volgt op:

Figuur 1: toename in het aantal vangsten in raai 1 gedurende vier opeenvolgende nachten.

Bespreking per soort (behalve Huiszittende muis)

Bosmuis

De meeste Bosmuizen werden gevangen in een moeraslandje aan de voet van de heuvelrug (14 exx.), en wel in de vallen waar een wat hogere opslag was van zeggepollen, Moe-

rasspirea of Brandnetels. Daarnaast werden er enkele in het aangrenzende elzenbroekbos gevangen en ten slotte enkele in een opgaand beukenbos op de heuvelrug. Bij alle Bosmuizen hebben wij gekeken of de gele halsband niet doorliep met andere woorden of wij niet met een Grote Bosmuis te doen hadden.

Rosse Woelmuis

De meeste Rosse Woelmuisen vingen wij in een bosrand op de heuvelrug. Er was daar een dichte begroeiing van Adelaarsvaren met daartussen wat Bramen en enkele vlieren. Enkele van de gemerkt exemplaren vingen wij steeds terug (trap-happy). In de nabijgelegen raai vingen wij slechts vier Rosse Woelmuisen. De vegetatie was hier hetzelfde, alleen ontbraken de Adelaarsvaren. Tijdens de laatste controle liet ik een Rosse Woelmuis los. Kort daarop verscheen er een andere Rosse Woelmuis die het diertje fanatiek begon te achtervolgen. Beide muizen renden enkele rondjes en verdwenen toen.

Aardmuis

De eerste raai werd uitgezet in een holle weg met steile wanden. De boomlaag bestond uit enkele flinke eiken met daartussen enige jonge Hazelaars en Vlieren. Daaronder was een dicht bramendek met wat Brandnetels en gras. Hier vingen wij veel Huiszittende muizen en ook twee Aardmuizen. Wij vingen de Aardmuizen pas de laatste nacht en wel om twaalf uur s'nachts en om zes uur s'ochtends. Het gebiedje is redelijk vochtig en doordat het niet echt uit bos bestaat is het een redelijk biotoop voor de Aardmuis. Wij vonden het wel vreemd dat wij ze pas de laatste nacht vingen, maar het schijnt wel meer voor te komen dat de vallen eerst een paar dagen moeten staan voor deze soort gevangen wordt.

Bosspitsmuis

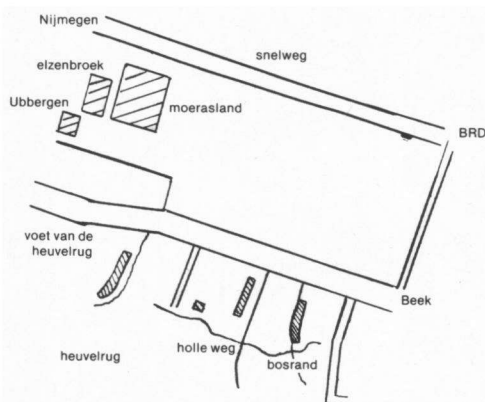
Wij vingen de meeste Bosspitsmuizen in een moeraslandje en het elzenbroekbos. Dit elzenbroekbos had weinig ondergroei. Daarnaast werden er op de heuvelrug enkele gevangen onder een aantal struiken en onder de Adelaarsvaren. In het moeraslandje vingen wij een exemplaar met een zwarte rug, een bruine kop en een scherpe demarcatielijn daartussen! Dit is waarschijnlijk een juveniel geweest, die van zomer- naar wintervacht aan het verharren was (3).

Het 24-uurs onderzoek

Gedurende 24 uur werden de tien vallen uit raai 1 om de twee uur gecontroleerd. Voor beschrijving van de vegetatie: zie onder 'Aardmuis'.

Er werden in totaal 16 Huisspitsmuizen gevangen. Tussen 9 uur s'morgens en 3 uur s'middags werden er geen Huisspitsmuizen gevangen. Dit komt overeen met Van der Brink (2), die schrijft dat Huisspitsmuizen

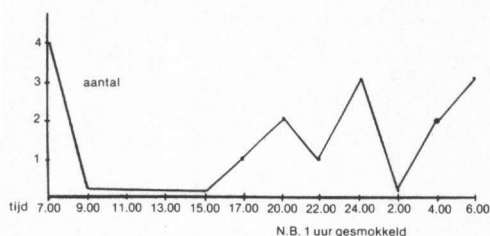

Vangplaatsen zoogdierkamp Beek bij Nijmegen (blok 40-53-33 inventarisatieatlas).

het minst actief zijn gedurende de ochtenduren, maar verder overdag wel actief zijn. De activiteitsoptima liggen duidelijk om 24 uur

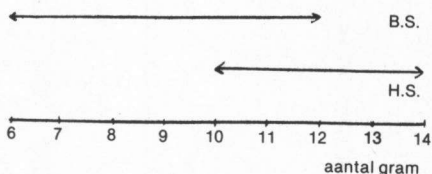
Foto pagina 122:
In een holle weg werden twee Aardmuizen gevangen.

Foto boven:
De meeste Bosmuizen werden in een moeraslandje gevangen.
Foto's: Ab Aaldriks.

Figuur 2: activiteit van de Huisspitsmuizen gedurende 24 uur bij Beek bij Nijmegen.

en 6/7 uur. Verder is het opvallend dat er om twee uur geen Huisspitsmuizen gevangen werden. Van de zestien muizen die wij vingen waren er al veertien gemerkt. Wij hadden ze

Figuur 3: het gewicht van de door ons gevangen Huisspitsmuizen in vergelijking met de door ons gevangen Bosspitsmuizen (B.S. = Bosspitsmuizen; H.S. = Huisspitsmuizen).

gemerkt door een klein stukje uit hun vacht te knippen. Dit ging nogal moeilijk doordat spitsmuizen relatief klein zijn, en doordat de vacht soms nat was. Wij hebben ze later voorzichtig met een beetje ether verdoofd.

Ten slotte hebben wij de gewichten van de Huisspitsmuis vergeleken met de Bosspitsmuis. De Huisspitsmuis is over het algemeen zwaarder, maar er is een overlap.

Slot

Wij hebben in het betrokken gebied vijf muizensoorten vastgesteld. Er kunnen natuurlijk

■ Namens NJN-Zoogdierenwerkgroep, Frank Dorel, P.C. Hooftstraat 68, 2026 XR Haarlem.

LITTERATUUR:

Brink, F.H. van den (1978): Zoogdierengids Amsterdam/Brussel.

Corbet, G.B. & H.N. Southern (1977): Handbook of British Mammals.

Hoekstra, B.E. van der Straeten & V. van Laar (1977): Handleiding ten behoeve van het inventariseren van landzoogdieren in de Benelux. Wetenschappelijke Mededelingen KNNV, no. 119.

Bosmuizen en Merels

Ieder jaar vind ik meerdere merelnesten in onze tuin te Hilversum. Soms zijn deze zo laag, dat ik er zonder veel moeite in kan kijken als ik er langskom en er geen vogel op het nest zit.

Meerdere malen stelde ik vast dat dagelijks, uit een legsel van vier eieren, één ei verdween zonder dat de Merels er door verstoord werden en zonder dat er rondom het nest enige beschadiging was vast te stellen.

Nu heb ik het vermoeden dat er 's nachts Bosmuizen mereleieren van onder de broedende Merels weg kunnen halen. Maar enigerlei bewijs daarvoor heb ik totaal niet. Is er iemand die hierover aanvullende gegevens kan verstrekken?

Jaap Taapken.

Zoogdieren op terrein Ingeborg, Den Treek, Leusden

Door middel van braakballen-onderzoek, vangsten met live-traps en veldwaarnemingen werd in 1979 en 1980 een afgesloten terrein bij het huis 'Ingeborg', Den Treek, Leusden op het voorkomen van zoogdieren onderzocht.

Het voorkomen van 15 soorten zoogdieren kon worden vastgesteld (Ree, Mol, Konijn, Haas, Eekhoorn, Woelrat, Huismuis, Wezel, Bunzing, Bosspitsmuis, Dwergspitsmuis, Rosse Woelmuis, Veldmuis, Aardmuis en Bosmuis). In de onmiddellijke omgeving werden bovendien Wezel en Vos vastgesteld. Dit artikel is een verkorte versie van een rapport dat in januari 1981 werd uitgegeven

nog meer soorten voorkomen maar toch vinden wij dat wij leuke resultaten hebben omdat wij veel muizen hebben gevangen in deze korte tijd en veel over muizen hebben geleerd. Met behulp van live-traps kan er meer bekend worden over de verspreiding van muizensoorten in ons land (zonder dat de muizen er zelf nadeel van ondervinden). Bovendien kan er onderzoek worden gedaan naar de kenmerken van de verschillende soorten en de dichtheid waarin de soorten voorkomen.

door de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, afdeling Amersfoort.

Rogier Lange: Zoogdieren in het terrein Ingeborg, Den Treek Leusden. Te Velde no. 22 : 19-35, november 1981. Adres van de schrijver: R. Lange, Schimmelpenninckkade 10, 3813 AD Amersfoort.

Aanleg autosnelweg tussen Leuven en Turnhout

Momenteel heeft de Belgische overheid plannen om een autosnelweg aan te leggen tussen Leuven en Turnhout.

De huidige wegeninfrastructuur volstaat niet om een vlotte verbinding tussen de beide steden te verzekeren. De aanleg van deze rijksweg zal ongeveer één miljard frank kosten.

De uitvoering van deze plannen zou betekenen dat talrijke natuurgebieden van de kaart worden geveegd, waaronder een aantal waardevolle bos- en heidegebieden.

Het verkeer op deze nieuwe weg zal bovendien een hoge tol aan verkeersslachtoffers eisen.

De actiegroep Noord-Zuid heeft een alternatief plan uitgewerkt, dat voorziet in de uitbreiding en de modernisering van het bestaande spoorwegennet, waarbij zij tevens een verbetering van de busdiensten langs de stations voorstellen.

Geraamde kosten van dit voorstel: 200 miljoen francs, met andere woorden een besparing van 800 miljoen francs.

Een verantwoorde beslissing in deze tijd waarin besparingen zich opdringen, zou men zeggen!